

Полазне основе за успостављање дијалога између цивилног друштва и Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине Владе Републике Србије

Настојећи да допринесу изградњи и јачању институција, успостављању механизма за одговорно управљање животном средином, заснованим на принципима владавине права и уз пуно уважавање права грађана да буду информисани и укључени у процес доношења одлука, представници удружења активних у области унапређења и заштите животне средине **покрећу иницијативу за успостављање дијалога између организација цивилног друштва и Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине Владе Републике Србије.**

Иницијатива се заснива на искуству незадовољавајуће, неделотворне и спорадичне комуникације између представника извршне власти и цивилног друштва. Такво стање свакако не доприноси унапређењу животне средине, бољем информисању грађана о стању животне средине, нити функционалном суочавању са проблемима који директно утичу на здравље и квалитет живота грађана. Без намере да одговорност пребацујемо на носиоце јавних функција, овом Иницијативом желимо да променимо постојеће стање.

Имајући у виду тешку економску ситуацију и озбиљну структурну неприлагођеност српске економије и индустријског сектора, потребу за значајним инфраструктурним инвестицијама у секторима са највећим утицајем на животну средину (енергетика, саобраћај, рударство, комунална инфраструктура, пољопривреда), а ради достизања економског и друштвеног развоја који ће омогућити испуњавање лисабонских критеријума, те транзицију на ресурсно ефикасну и одрживу економију, сматрамо да је Републици Србији неопходан дијалог свих друштвених актера. Дијалог без искључивања оних актера који нису спремни да прихвате наметнута решења и одлуке које нису засноване на партиципативној основи.

Организације цивилног друштва својим искуством, квалитетом, широком повезаношћу са локалним заједницама на читавој територији Републике Србије и креативношћу могу значајно да помогну у достизању друштвеног консензуса око најзначајнијих питања од значаја за развој најбитнијих економских сектора, у стратешком планирању, дефинисању праваца будућег развоја и достизању ресурсно и енергетски ефикасне, конкурентне, друштвено солидарне и одрживе заједнице.

Заштита животне средине има несагледиви значај за:

- повећање отпорности локалних заједница;
- унапређење пољопривредне производње;
- диверсификацију енергетске производње у правцу еколошки и економски одрживих локалних решења;

- динамични развој националне економије, а нарочито, економије локалних заједница у неразвијеним деловима земље.

Унапређење животне средине у исто време:

- подстиче уравнотежен економски и друштвени развој на целој територији Републике Србије;
- отвара значајне перспективе за равномеран регионални развој, укључујући посебно развој села и мањих градова кроз смањење штетних утицаја климатских промена;
- обезбеђује повећану ресурсну ефикасност, конкурентност привреде и повећање броја локалних одрживих радних места.

Полазне основе, које представљамо овим Документом, су утемељене на принципима и препорукама за успостављање функционалног оквира за креирање и спровођење политике животне средине, управљања природним ресурсима, енергетске политике и политике борбе против климатских промена:

1. Успостављање јединственог министарства које ће објединити функције управљања и заштите животне средине

Имајући у виду најављену реконструкцију Владе Републике Србије, предлагемо оснивање јединственог министарства које ће у својој структури објединити следеће области:

- заштиту природе и управљање природним ресурсима;
- управљање отпадом;
- хоризонтално законодавство (стратешка процена утицаја на животну средину, процена утицаја на животну средину, интегрисано спречавање и контрола загађивања, спровођење Архуске конвенције);
- климатске промене, индустријско загађење, заштиту ваздуха и заштиту од буке;
- заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења;
- управљање шумама и управљање водама;
- инспекцијске послове, контролу и надзор;
- просторно планирање;
- сектор за међународну сарадњу и управљање пројектима;
- сектор за односе са јавношћу, сарадњу са цивилним друштвом и образовање.

Сматрамо да би успостављање јединственог министарства, кроз функционалну контролу привредних и других активности које имају негативан утицај на животну средину допринело уравнотеженој примени принципа одрживог развоја и спречавању све бројнијих еколошких акцидената. Ова Препорука је директно повезана са мерама предвиђеним Националном Стратегијом за апроксимацију у области животне средине и Акционим планом за испуњавање препорука Европске комисије садржаних у Годишњем извештају о напретку Републике Србије у процесу европских интеграција за 2012. годину. Сматрамо да једино структурно независно министарство, које обједињује све најзначајније функције и секторе у области заштите и унапређења животне

средине, може да допринесе задовољавајућем степену примене усвојених правних тековина Европске уније (ЕУ).

2. Успостављање независног система финансирања политике животне средине у Републици Србији, заснованог на јавности рада и доступности информација о приходима и расходима, програмском буџетирању и јасним критеријумима за расподелу средстава из фонда за финансирање политике животне средине, уз дефинисање јасних мера за спречавање корупције

Систем финансирања животне средине, чија је изградња започета 2004. године, деконструисан је Законом о укидању Фонда за заштиту животне средине. Тиме је нанета ненадокнадива штета привредним субјектима, грађанима и самој држави. Већ више од годину дана у Републици Србији не постоји делотворан систем финансирања животне средине, а токови новца су у потпуности нетранспарентни. Укидањем такси за регистрацију возила нанета је огромна штета локалним самоуправама, а ова популистичка мера ни на који начин није олакшала фискални притисак на грађане. Основни недостатак система који је постављен оснивањем Фонда за заштиту животне средине није био у његовом постојању, већ у непостојању адекватних процедура за програмирање, извештавање и располагање средствима која су се сливала у Фонд. Сматрамо да би успостављање буџетског фонда (ово решење се помиње у медијима, као и у званичним изјавама ресорног министра, иако јавност није имала прилику да се упозна са конкретним елементима предложеног решења) представљало само наставак политике деконструкције система финансирања животне средине. Очекујемо да предлагачи овог решења преузму пуну одговорност за последице које ће наступити, уколико финансирање животне средине не постане јавно и утемељено на јасном програму, уз постојање механизма за извештавање о утрошеним и приходованим средствима.

Уважавајући досадашња искуства, као и позитивне примере из региона, мишљења смо да је неопходно оснивање Фонда за заштиту животне средине, као правног лица које би имало сопствени управни одбор у коме би равноправно били заступљени представници Министарства, локалних самоуправа, цивилног сектора, научних институција и привреде.

3. Успостављање функционалне политике за борбу против климатских промена и њену интеграцију у све остале активности које утичу или могу утицати на квалитет животне средине и одрживи развој

Климатска политика, као и политика одрживог развоја морају бити интегрисане у све јавне политике. Климатска политика треба да се формулише у односу на климатску политику ЕУ како би у наредним деценијама Република Србија имала било какву шансу да иде у корак са ЕУ. Политика ублажавања ефеката и прилагођавање/адаптације на климатске промене мора бити резултат међусекторске сарадње између одговорних министарстава и партнерства са локалном самоуправом, привредом и цивилним друштвом, како би инициране и започете активности у овој области биле успешно спроведене, уз подршку јавности и доносиоца одлука.

4. Јавне политике морају бити засноване на идеји и принципима одрживог развоја. То подразумева хоризонталну координацију у оквиру Владе и строго праћење индикатора одрживог развоја на основу усвојене и важеће Стратегије одрживог развоја Републике Србије.

Равнотежа између привредног развоја и потребе да се очувају природни ресурси, здрава животна средина, уз поштовања права локалних заједница да учествују у доношењу одлука којима се мења њихово природно и друштвено-економско окружење, мора бити успостављена на принципима које је Република Србија прихватила усвајањем Стратегије одрживог развоја. Програми и планови који подразумевају интервенције у природном окружењу, морају бити засновани јавно дефинисаним и јасним приоритетима, јавном интересу који је утврђен кроз отворену јавну расправу и озбиљној стратешкој процени утицаја на животну средину. Пројекти који су резултат овако дефинисаних стратешких опредељења морају бити засновани на процени утицаја пројеката на животну средину, уз поштовање принципа учешћа јавности у доношењу одлука. Само на тај начин Република Србија ће поставити стабилне темеље за квалитетне инвестиције и економски развој који ће бити утемељен на јавном интересу, а не на политичкој вољи или партикуларним економским интересима.

Имајући у виду претходно наведене принципе, доле потписане организације цивилног друштва израдиле су

Препоруке за успостављање дијалога између цивилног друштва и Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине

Позивајући се на националне приоритете **Стратегије одрживог развоја Републике Србије:**

- чланство у ЕУ које представља основно стратешко-политичко опредељење,
- **институционално и економски развијену државу засновану на стабилним институцијама које гарантују демократију, владавину права и поштовање и заштиту људских права и права мањина,**
- отворено и демократско друштво, уз учешће грађана у одлучивању и гарантовање грађанских права, обезбеђен приступ информацијама и осигурану доступност правде,
- стабилност демократских институција на основама мира, безбедности и слободе која се обезбеђује кроз одговарајуће консултације са грађанима и учешће грађана у доношењу одлука;

имајући у виду **Архуску конвенцију** о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине и обавезе које је Република Србија, као потписница Конвенције, прихватила;

наглашавајући принцип транспарентности и укључивања јавности који су јасно исказани у **Националној стратегији одрживог коришћења природних ресурса;**

подсећајући да је Република Србија, као потписница **Уговора о формирању Енергетске заједнице земаља југоисточне Европе**, прихватила важећа општа правила која се односе на заштиту животне средине и конкуренцију, као и одређене правне тековине ЕУ у области заштите животне средине, где посебно наглашавамо Директиву о процени утицаја на животну средину (97/11/ЕС), Директиву о обезбјеђењу учешћа јавности у процесу креирања одређених планова и програма везаних за животну средину (2003/35/ЕС) и Директиву о великим ложиштима (2001/80/ЕС);

истичући људско право на здраву животну средину и благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању, које је гарантовано Уставом и потврђено праксом Европског суда за људска права;

указујући на препоруке Европске комисије из Извештаја о напретку Републике Србије у процесу приступања Европској унији из 2012. године о неопходности унапређења сарадње са цивилним друштвом, и **недовољној транспарентности у поступку израде нацрта, те кратким роковима за делотворну расправу свих заинтересованих страна**, и на Акциони план за испуњавање препорука Европске комисије садржаних у Годишњем извештају о напретку Републике Србије у процесу европских интеграција за 2012. годину где су предвиђене мере за унапређење дијалога са цивилним друштвом и укључивање цивилног друштва у рад радне групе за успостављање мреже „НАТУРА 2000“;

имајући у виду Информације о активностима Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине Владе Републике Србије, за период од новембра 2012. до јануара 2013. године, и од фебруара до априла 2013. године, на основу којих је Одбор за заштиту животне средине Народне скупштине Републике Србије обавештен о започетом процесу израде нових закона и измене и допуне постојећих закона, којима ће систем управљања животним средином бити битно измењен;

предлажемо следеће мере:

- Организације цивилног друштва треба да, кроз постојеће механизме сарадње са Канцеларијом за сарадњу са цивилним друштвом Владе Републике Србије, буду, у што краћем року, информисане о процесу израде закона и процесу измена и допуна, начелима и принципима на којима почивају предлози за измене и допуне следећих правних аката:

- **Закона о управљању отпадом;**
- **Закона о заштити животне средине;**
- **Закона о заштити природе;**
- **Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања,**

и укључене у радне групе за израду поменутих правних аката, како би могле активно да допринесу унапређењу система управљања и заштите животне средине у Републици Србији.

- Отварање консултативног процеса са цивилним друштвом и успостављање функционалних механизма сарадње између Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине Владе Републике Србије и организација цивилног

друштва, путем јавног позива који ће објавити Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине и Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом;

- Цивилно друштво, као и представници академске заједнице, локалних самоуправа и привреде, треба да буду информисани и укључени у процес преговора о приступању ЕУ, док преговарачки процес у оквиру Поглавља 27. и 15. треба да буде заснован на партнерству свих актера преговарачког процеса и јавности.

Анекс 1

Списак удружења која су предложила, припремила и подржала Полазне основе за успостављање дијалога између цивилног друштва и Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине Владе Републике Србије

Полазне основе су предложила и припремила следећа удружења:

Београдска отворена школа из Београда (особа за контакт: Мирко Поповић, +381 11 3061 372, mpopovic@bos.rs)

ГМ Оптимист из Горњег Милановца (особа за контакт: Бојан Миловановић, +381 64 207 42 58, gmoptimist@gmail.com)

Европски покрет у Србији из Београда (особа за контакт: Дина Ракин, (+381 11 3640 174; dina.rakin@emins.org)

Млади истраживачи Србије из Београда (особа за контакт: Душица Трнавац, +381 11 31166 63; dusica@mis.org.rs)

UNESCOOP из Параћина (особа за контакт: Владимир Јанковић, +381 62 463 077, v.jankovic.pn@gmail.com)

Центар модерних вештина из Београда (особа за контакт: Милош Ђајић, +381 63 578 361; milos.djajic@gmail.com)

Центар за екологију и одрживи развој - ЦЕКОР из (особа за контакт: Звездан Калмар +381 65 5523 191, vodana@gmail.com)

Удружење Фрактал (особа за контакт: Лидија Кесар, +381 11 334 06 33, lidija.kesar@ngofractal.org)

Школа за опстанак из Београда (особа за контакт: Гордана Брун, +381 63 645 530, skolazaopstanak@gmail.com)

Центар за енергетску ефикасност „SEFIX“ из Вршца

Еко центар из Београда

Центар за иновативне активности „ЦИНА“ из Београда

Еколошки покрет "Моравски орашак" из Трстеника

Група архитеката из Београда

Еколошко удружење за локлани одрживи развој „ЕКО-LOR" из Крчедина

Удружење за очување и неговање винчанске културе Неолит из Београда

Центар за унапређење животне средине из Београда

Удружење „Есо family“ из Новог Пазара

Центар за развој грађанског друштва „ПРОТЕСТА“ из Ниша

Удружење "NEC-RP" из Крагујевца

Друштво младих истраживача Бор

Удружење „NabiProt“ из Београда

Удружење грађана „ЕкоБечеј“

Синдикат ваздухопловних техничара Војске Србије

Удружење БИОГЕН из Београда
Удружење грађана „Зелени кључ“ из Ниша
Асоцијација за развој Ибарске долине „ИДА“ из Краљева
Еколошко удружење „Шумска вила“ из Београда

Принципе и препоруке изнете у овом документу подржавају следећа удружења:

Удружење „TERRA'S“ из Суботице
Регионални Архус центар Суботица
Удружење ромско-српског пријатељства „Стабло“ из Крагујевца
Архус центар Јужне и Источне Србије
Удружење „Пријатељи Бродарева“ из Бродарева
Еколошки покрет Пријепоља
Удружење „СИМАР“ Центар за истраге, мониторинг, антикорупцију и владавину права из Пријепоља
Удружење „Еко глас“ из Јагодине
Удружење воћара и других пољопривредних делатности „Polimlje“ из Бродарева
Планинарско скијашки клуб „Коловрат“ из Пријепоља
Удружење грађана „Био развој“ из Београда
Удружење грађана „Ентузијастички Кучева“
Женски центар Ужице
Еколошки покрет „Лим“ из Прибоја
Покрет горана Сремска Митровица
Еколошки покрет „Ибар“ из Краљева
Удружење за заштиту, одгој и проучавање животиња „ZOO PLANET“ из Ниша
Лига за орнитолошку акцију Србије из Београда
Друштво за заштиту и проучавање птица Србије из Новог Сада
Геоеколошки центар из Београда
Крушевачки еколошки центар
Друштво за заштиту животне средине „Стара планина“ из Пирота
Удружење „Протега“ из Суботице
Удружење „Помоћ деци“ из Београда
Покрет жена „Кнегиња Милица“ из Крагујевца
Удружење за заштиту животиња и развој грађанске свести "Феникс"
Удружење „Зелена зона“ из Књажевца
Еколошки центар „Станиште“ из Вршца

Природњачко друштво „Геа“ из Вршца

Удружење наставника „Опстанак“ из Ужица

Регионална развојна агенција „Златибор“ дала је пуну подршку иницијативи која је усмерена ка успостављању дијалога између цивилног друштва и Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине

Одбор за заштиту животне средине Сталне конференције градова и општина (СКГО) подржава ову иницијативу за бољу сарадњу актера у области унапређења и заштите животне средине, видевши је као добар модел који је неопходно остварити између локалне самоуправе и организација цивилног друштва, ради јачања локалних капацитета за заштиту и унапређење животне средине, а за шта се Одбор залаже већ дуги низ година.